

صورتگر نقاش چین!

«رو» صورت «یارم» بین

(تفسیری بر معناشناسی آثار هنرمندان نقاش کشور چین در گنجینه مهر مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی)

□ سهراب هادی

■ اشاره:

- قدمت نقاشی در چین به چندین قرن پیش از میلاد مسیح (س) بازمی‌گردد.
- نقاشی چین شدیداً به هنر خوشنویسی وابسته است.
- بسیاری از اوقات نقاشان چین مانند خوشنویسی از مرکب سیاه استفاده می‌کنند. حتی هنگامی که رنگ را به نقاشیهای خود می‌افزایند باز از مرکب سیاه برای کشیدن خطوط اصلی استفاده می‌کنند.
- نقاشان چینی بسیاری از نقاشیهای چشم‌انداز خود را روی طومارهای بلند ابریشمی ایجاد می‌کنند.
- عنصری که آثار نقاشی چین را از سایر کشورها متمایز می‌سازد عدم وجود پرسپکتیو در آن است.
- مجموعه مورد بحث مشتمل است بر (۳۱ اثر نقاشی چینی (طوماری) توسط هنرمندان مسلمان چینی خلق و به احترام حضرت امام خمینی (س) و به مناسبت واقعه ارتحال ایشان به رایزنی فرهنگی ایران در چین اهداء شده است.
- این آثار دربرگیرنده طیف متنوعی از چشم‌انداز، مضامین دینی و... است که شاید کالیگرافی فصل مشترک آنها باشد. در کلیه این آثار بداهه‌سازی سیلان مرکب و رنگ شهود معنوی هنرمندان با قوت و ضعفهای متنوع مشهود است.

□ یک روح مشترک در هنر ایران و چین از دیرزمان دیده شده است و آن توجه به جنبه‌های حقیقت‌شناسی در آثار هنری هنرمندان ایران و چین است

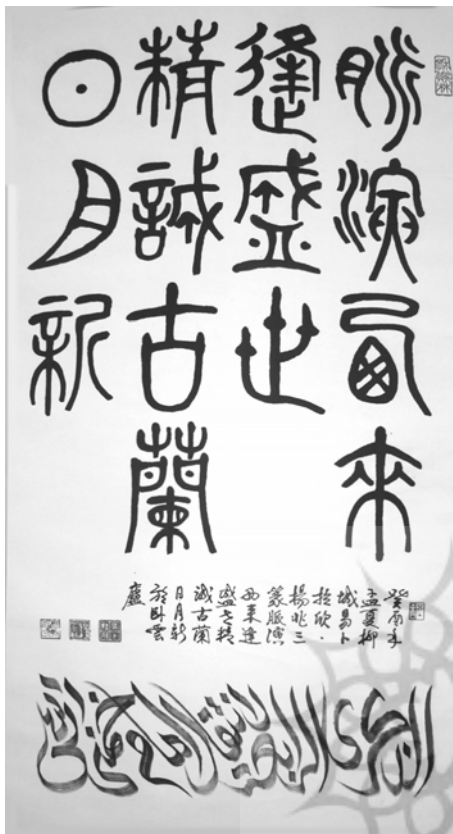
□ روح ظهور اثر هنری، رواج آن معنایی است که در اولین مواجهه‌های انسان شرقی با انسان غربی قابل بررسی و تفکیک از یکدیگر است

مقدمه

هنرمندان معاصر کشور چین با رجوع به بیانات و کلمات قصار حضرت امام، آثاری را خلق و به رهبر فرزانه انقلاب اسلامی امام خمینی، اهدا کرده‌اند، اکنون سالها از این پیوند معنایی و اقدام خلاقانه هنرمندان چین می‌گذرد و در گذر تاریخ، این آثار جزء «گنجینه گرانبهای مهر» مجموعه آثار هنری مؤسسه محسوب می‌شوند.

این آثار برای اولین بار در سال ۱۳۸۷ در سومین نمایشگاه بین‌المللی نقاشان جهان اسلام به نمایش گذاشته شد و در بهمن ماه سال ۱۳۸۹ نیز همزمان با سی‌امین سالگشت پیروزی انقلاب اسلامی، این آثار در نگارستان امام خمینی، در شهر اصفهان در منظر مشتاقان و مخاطبان قرار گرفت. آنچه در پی می‌خوانید تفسیرشناسی و نشانه‌شناسی آثار اساتید نقاش چین می‌باشد که در سالگرد بیست و یکمین عروج ملکوتی آن حضرت، شمه‌ای از دل‌بستگی جویندگان حقیقت را با شما خوانندگان گرامی در میان می‌گذارد.

در حوزه هنر پژوهی، بررسی نقش و تأثیر هنر ملل بر یکدیگر، یک روایت پیشینه‌دار و در

یادبود چهارمین سالگرد درگذشت حضرت امام خمینی،
اسماعیل علی لی چائو

امتداد تاریخ است. چین کشوری است، که خاستگاه هنرش توجه به انسانیت و رفیع بودن معنای انسانی در آثار هنرمندان چینی یکی از قوت‌های تفکر در آثار هنرمندان چین است.

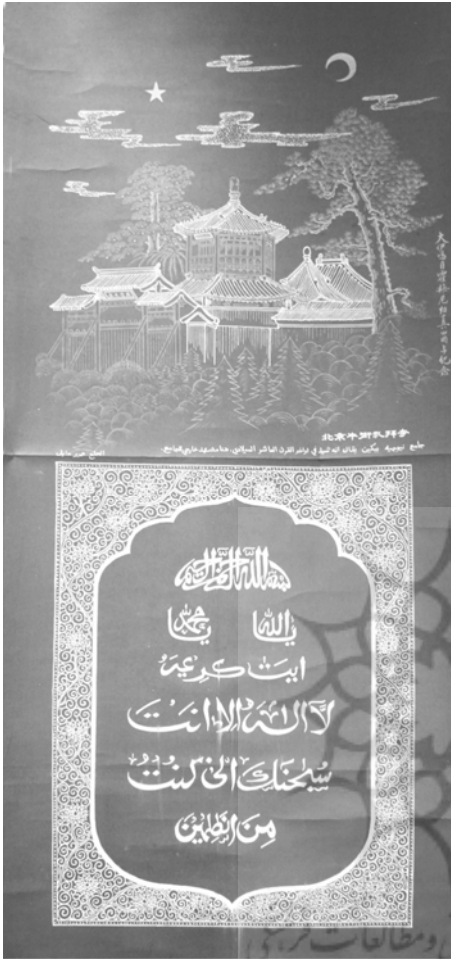
برای تعریف هنر انسانی در چین که در شناخت آن هنوز در آغاز راه هستیم، علی‌رغم چند دهه تحقیق و نگارش کتاب‌های متعدد در این زمینه هنوز تعریفی از چیستی و ماهیت هنر انسانی چین بصورت جامع ارائه نشده است.

عمده آثار، صورت برگرفته از طبیعت دارد و آنچه در هستی از وقایع زندگی آفریده شده است دستمایه این آثار قرار می‌گیرد، در این آثار دو منظر کلان «متنی و فرامتنی» را می‌توان محور بررسی چیستی در هنر معاصر

چین عنوان کرد. و افزون بر آن، در بسیاری از آثار وقتی به ادراک و تعریف تکنیک‌های آنها پرداخته می‌شود، به عوامل «فرامتنی» چون شخصیت صاحب اثر و تأثیرپذیری او از اساتید پیشین اشاره شده است، که هر یک از آنها در آنالیز و تجزیه و تحلیل آثار، مسائل شبه‌انگیز فراوانی دارد.

در حوزه دیگر، برای تعریف هنر در چین، مؤلفه‌های «متنی» آن مورد توجه عمیق قرار می‌گیرد. محققان و منتقدان و تحلیل‌گرانی که با معیار «متنی» به آثار چینی پرداخته‌اند به معیارهای «فرامتنی» آن نیز توجه عمیق داشته‌اند و در واقع خاستگاه مؤلف و صاحب اثر برای شناخت اثر

□ تفسیر مفاهیم رویدادهای انقلابی در کشور ایران توانسته است مبنای همگام شدن تفکر هنرمندان چین با موضوع انقلاب اسلامی ایران باشد

□ این آثار بر تارک هنر معاصر درخشیدند و خوش درخشیدند و در نمایشگاه دوسالانه سوم نقاشی جهان اسلام، زمینه پیوند عمیق فرهنگ‌ها را جلوگاهی انسانی بخشیدند

قسمتی از قرآن (خوشنویس ابراهیم یانگ جاسن)

یک رکن اساسی محسوب شده است. هنر چین در سده‌های اخیر و بویژه در آثار متحول شده از دوره کلاسیک به دوره نو کلاسیک شکل تازه‌ای یافته است. تعریف کشورهای همگرا در مفاهیم هنر چین و مشابهت‌های دقیق رویدادهای اجتماعی در آثار هنرمندان چینی، بخشی از فرهنگ همگرایی با ملل جهان را در بردارد و آنچه مورد تأکید در هنر معاصر چین است، تأکید همواره بر مفاهیم نوشتاری و برگرفته از تکرر معنایی است و این وجه آن خیلی بیشتر از آثار تجریدی و بیشتر

از وجه انتزاعی و غلبه بر وجه انضمامی و ترکیب‌بندی‌های اجرایی آن می‌باشد. و از اینرو در هنر چین می‌توان تقویت نیانه‌های فرهنگی کشورهای آسیایی و شرقی را در برابر فرهنگ غرب از طریق تقویت شناخت ماهیت‌های انسانی بازشناسی کرد. و این مسیری عمیق و دارای فلسفه هستی‌شناسی در هنر چین است. هنر کشور چین دارای یک سری نقاط اشتراک با هنر ایران است و یک روح مشترک در هنر ایران و چین از دیرزمان دیده شده است و آن توجه به جنبه‌های حقیقت‌شناسی در آثار هنری هنرمندان ایران و چین می‌باشد. و این موضوع خاستگاهش همان بنیانهای مشترک فرهنگ متعالی در دو کشور است که نهفته بودن آن در آثار هنری این دو کشور قلمداد می‌شود.

مسلمانان در همه جا هستند و همواره نسل به نسل مدافع اسلام خواهند بود. (خوشنویس: ابراهیم یانگ جانو)

خالق آثار هنرهای تجسمی در چین، خصوصیتی با مفاهیم معنویت را به ریسمان چنگ زدن یعنی پیوند خوردن با الهیت را در ضمن اینکه خالق اثر هنری عقاید و تفکرش را به آثارش منتقل کرده است و می‌بینیم و این، مبحثی است تاریخی و روح ظهور اثر هنری، رواج آن معنایی است که در اولین مواجهه‌های انسان شرقی با انسان غربی قابل بررسی و تفکیک از یکدیگر می‌باشد، هنر چین به زمان اواخر قرن نوزدهم و تأثیر آن به کشورهای آسیایی و پس از فتح آندلس است، هرچند که تفاوت‌ها در اشکال در دوره‌های تاریخی بیشتر از پیش بوده است و در اوایل قرن بیستم

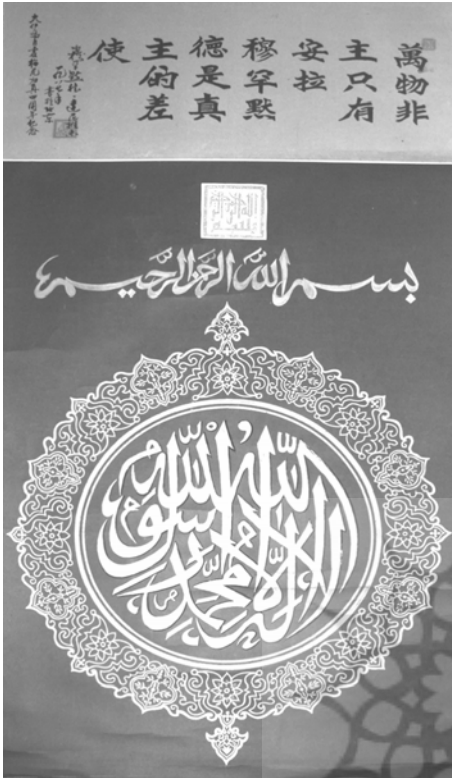
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

انگور (نقاش: ماداچون)

رتال علم علوم انسانی

که چندین جنبش در هنر اروپایی اتفاق افتاد، بسیاری از منتقدان و تحلیل‌گران بر آن شدند تا تأثیر ریشه‌های هنر چین بر ملل پیرامون و بخصوص اروپا را بازشناسی کنند، که از آن جمله می‌توان به نهضت «آرت نوآ» و «آرت دکوو...» پرداخت که منشأ ظهور نگاه هنرمندان چینی را در شعاعی دور از مرزها بازگو کرده است.

□

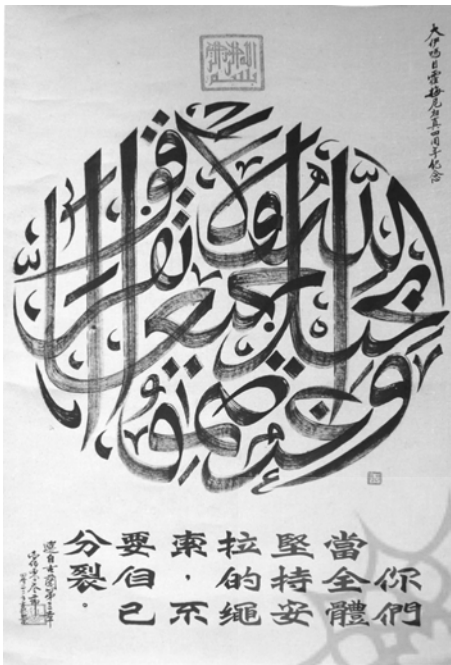

آنچه در هنر چینی مایه مباهات و جستجو می‌باشد، تأثیر حقیقت طبیعت بر انسان است. درخت و شکوه کوه و ریشه‌های پیوندخورده درخت یا خاک، ایستادگی و پایداری‌ها را می‌گوید و در این ادراک از حقیقت طبیعت است که نوشته‌ها در تلفیق با فرم‌های طبیعت شکل عجین شده مهارت‌های نقاش چین را آفریده است، و این معنای درک حقیقت چنان عظیم و برگرفته از تأثیر درجه معنایی شناخت هنرمندانه است که او می‌تواند حقایق اشیا را نیز با ادراک از شکل آنها با درکی والا معنا کند و این دانایی در برخورد از مفاهیم را با ثبت نوشته‌ای به مخاطب منتقل نماید و این موفقیت در شکل ارائه مجازی شیئی است.

بیان خاطره و نگاه به اندیشه اندیشمندان و

رهبران کشورهای دیگر در معنای آثار هنرمندان یک کشور بیانگر تأثیر عمیق از رهبریت و درک عمیق معنایی از تفکر رهبر در تفسیر هنرمندانه رویدادهای جهان دیگر است که به دنبال اصول خاص برای تعریف آثار هنری می‌باید و در جستجوی نگاه هنرمندانه آن آثار پرداخت می‌شود. آیا اعتقاد به واژگان و تفسیر مفاهیم رویدادهای انقلابی در کشور ایران توانسته است مبنای همگام شدن تفکر هنرمندان چین با موضوع انقلاب اسلامی ایران باشد، امری است که در فرم و مفهوم نقاشی‌های اهدایی از هنرمندان صاحب سبک و صاحب‌نام چینی به ملت ایران که در رهبری جامعه به امامت امام خمینی برای خیزش خویش از سلطه استبداد و غرب توانسته‌اند یک موضوع مهمی را دستمایه یک خیزش اجتماعی قرار دهند تأثیری است که در تفسیر آثار هنرمندان چین مشهود است.

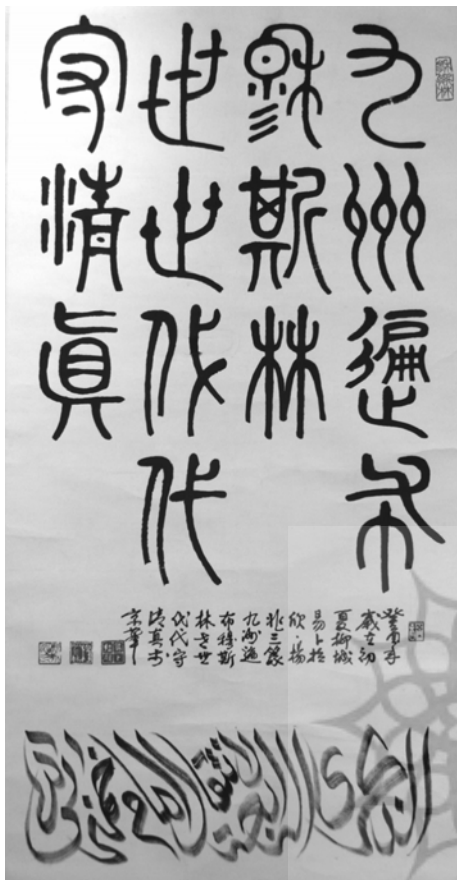

اگر بخواهیم به این نحو و به این روش به پاسخی که در ذهنیت هنرمندانه اساتید نقاش در چین، مسیر جستجو در مفاهیم حرکت رهایی‌بخش جامعه ایران را جستجو نمائیم می‌توان با مراجعه به استواری نقش و به نشانه‌شناسی‌های استوار که در آثار و کثرت شاخه‌ها و کثرت برگ‌ها و نوشته‌هایی که برگرفته از مفاهیم و گفتار حضرت امام خمینی است، اشاره نمائیم که نشانه‌شناسی آن یک نشانه‌شناسی نو و مدرن است و مثل واژه‌شناسی هنر شرق در زمینه هنر چین باید به یک اصول کلی که برگرفته از حقیقت پیوند انسان با

طبیعت است، پرداخته شود، در هنر چین قراردادهای مشترک وجود ندارد، مثل قراردادهای شمایل‌نگاری در آثار ایران، اما در هنر چین چیزی وجود دارد که بار دیگر روبرو شدن انسان با یک مفهوم ساخته شده، یعنی تأثیر انسان بر طبیعت را بازگو می‌کند و به همین دلیل، کلام در کنار فرم یک مفهوم معنایی عمیق و یا گرافیک شده اثر را برای مخاطب بعنوان چیزی نو، ارائه می‌دهد و این جریان همان پدیده تازه‌ای است که تفکر در هنر را در رودرویی با استعمار و استعمار فرهنگی مطرح می‌کند و این داشتن یک هویت مشترک است بین دو ملل و از اینرو هنر چین در مفاهیم اجتماعی پیوند می‌خورد با نگاه رهایی‌جویی از استعمار.

نقاشان چین، مهارت خارق‌العاده‌ای دارند، در بهره‌گیری استادانه از نقش و خط و رنگ و طرح و همواره آثار نقاشان چین در شمار دیدنی‌های تحسین‌برانگیز جهان است، آنها استادانی هستند مسلّم و روایتگران رویدادهای تلخ و شیرین سرزمین پهناور و رنگارنگشان. همچنین روایتگر لحظه‌های قابل تأمل و تعمق هزاران صبح عالمتاب که آفتابی درخشان برای انتخاب

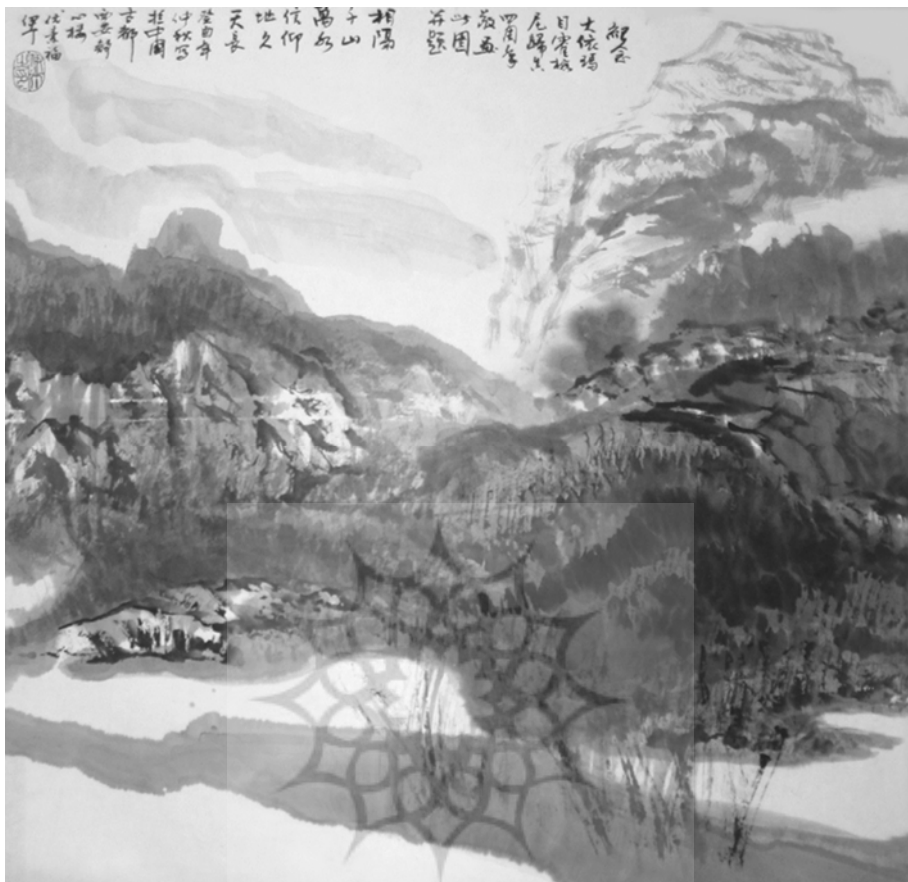
مضامین متعالی انسانی به سرزمین آنها تابیده است. □

باید دانست که چینی‌ها برای نقاشی و نقاشان اعتبار و احترامی فوق‌العاده قائل بوده و هستند و اهمیت این مسئله تا حدی است که اساس بسیاری از بزرگان نقاش زمانه‌های چین، متأثر از انتخاب موضوع آثارشان گرفته می‌شود و آنان خالقانی هستند که صورت طبیعت را در جان آدمی می‌دمند و با ذکر کلامی کوتاه تفاوت چهره نورانی و تورانی و خراسانی و چینی و هندی و وجوه متفاوت آنها را در کنار یکدیگر در ترسیم مجالس اصالتها با چهره‌ای گشاده بازخوانی می‌کنند.

انتخاب رنگ‌ها، همچون ساختمان اساطیری طراحی‌های معماری در چین، بسیار آگاهانه و در بافت‌های نقاشی‌های آنها، روایتگر بودن حقیقت در شناخت ماهیت انسان یک اصل همیشه است و

رنگ‌ها در آثار نقاشان چینی، ملهم مضامین مذهبی و آئینی و اسطوره‌ای می‌باشد و پیام‌رسانی‌های امروزی آثار آنها بگونه‌ای گرافیک و در اسلیمی‌هایی باز شده‌ای که برگرفته از ترنج‌های شرقی است، گونه‌ای از شخصیت معنایی انسان را در آنها قلم می‌زنند و در مفاهیم، نوعی ابهام رنگ وجود دارد که رنگ‌ها همیشه غبار گرفته‌اند.

نوازندگان در بزم‌های آئینی و حماسی دستمایه‌های نقاشان چین بوده‌اند، و در باب چهره‌پردازی و چهره‌گشائیهای قهرمانان مجالس فتوحات و مجالس ظرافتهای خاصی که معرف ساختار کلی معنای انسان است و ارتباط آنها با موضوع نقاشی و کاربرد تکنیک و کاربرد عناصر

رنگ و پرسپکتیو معنایی و پرسپکتیو زمانی و پرسپکتیو مکانی عناصر به هم پیوسته و در هم عجین شده حفره‌ها و بافت‌های کوه‌های پیچ در پیچ و دره‌های عمیق و درخت‌های روئیده در چشم‌انداز جاودانگی آفتاب و آب و خاک آن سرزمین، گواه چیره‌دستی این نقاشان است. قلم‌گیری‌ها و الهام‌بخش‌های اساطیری از آثار نقاشان چینی، روح انسان را که در پیوستگی با تاریخ حضور همیشگی دارد با تو در مقام مخاطب بازشناسی می‌کند، جدول‌ها در کنار نگارگری‌ها و محدوده‌های بی‌محدوده رنگ‌ها در بیکران آسمان و زمین و مراحل مختلف شکل‌پذیری رنگ‌ها که در آب مرکب با تئالیت‌های گوناگون و با غلظت‌های تاریک و روشن و در تک نگاری‌های

آب مرکب‌هایشان تناسب دقیق کار و موضوع شگفت آثارشان تو را به مقام استادی و ادراک عمیق آثارشان در حس قوی الهام‌بخش بودن آنها از وقوع یک حادثه در خلق یک اثر با تو سخن می‌گوید. و گاهی هم خروش اسبی و گاهی هم پیچ و تاب سرو قلندری که بر ستیغ کوهها روئیده است. این همه، راز هستی و توانمندی استاد نقاش را می‌گویند و تو، نظاره‌گری به قدرت خلاقیت و ساحت هنرمندانه خیال نقاش که در روایت ادبی حضرت مولانا آورده‌اند:

«صورتگر نقاش چین، رو صورت یارم ببین
یا ترک کن صورتگری یا صورتی برکش چنین»
راز‌گشایی معنایی و رمز‌گشایی این تلفیق در فرم و رنگ و طرح آثار هر یک را در بی‌کرانگی زمان جاودان رفته و از متن اثر،

حضوری چشمگیر آفریده تا موضوع فرامتنی آن که نقطه الهامات نقاش باشد بر تو در مقام مخاطب گشوده گردد. این توجه به ابعاد هستی و این پیوند انسان با معنی و این دریافت بیکرانگی طبیعت در دو بعد معنایی و در قدرت خلاقه نقاش نهفته است و رمز استادی نقاش چین است که: «صورتگر نقاش چین»، لقب گرفته از مولانای بزرگ روم است.

□

هدف از بررسی آثار هنرمندان نقاش چینی، ضمن دوری از ارزشگذاری، بررسی علمی و هنری آثار است و ما در رویکردی چند نقدی، متشکل از نقد ساختاری، نقد تکوینی و نقد نشانه‌شناختی، بحث آثار را تعقیب و تفسیر کردیم و این نگاه در آثار بر آن خواهد بود تا در پیوند ناگسستی ریشه‌های فرهنگی و حماسه‌های دو ملل بکوشش خواجه شیراز از عشق بی نصیب نباشد، که بنده را نخورد کس به عیب بی‌هنری و مسئله‌ای دیگر، که می‌توان بعنوان سؤال طرح نمود، چرایی اهدا آثاری اینگونه با عظمت و در پیوند با مضامین معنایی و کلام قصار حضرت امام خمینی از طرف استادانی چنین مسلم از سرزمین پهناور چین به رهبر انقلاب اسلامی ایران است، این اقدام ستودنی و هنرمندانه نقاشان چینی که جان و کلام معنایی آثار امام خمینی را در پیوند خرم و طبیعت و در جستجوی حقیقت ازلی و ابدی یافته‌اند در راحت‌تر مطرح کردن موضوع باور حرکت جهانی حضرت امام، با دریافت عمیق از دیدگاه‌های هنرمندانه آثاری را در تدوین و پیوندهای مختلف معنایی آثار آن حضرت آفریده و آنها را در مقام استاد نقاش به انتخاب راه امام، اهدا کرده‌اند، و این همان مصداق کلام حضرت حافظ است که می‌فرمایند:

بکوش خواجه و از عشق بی‌نصیب نباش

تا جویندگان حقیقت در بحث ساختار نقاشی معاصر روایتگران حقیقتی باشند که از فضای مهندسی سیاسی زمان

فراتر روند و نمادین حرکت باور هنرمندانه این اساتید در منحنی‌های بدور از افق و عمود

محاسبات سیاسی در دینامیزم هنر، باوری بر فرهنگ جهانی باشد.

□

این آثار بر تارک هنر معاصر درخشیدند و خوش درخشیدند و در نمایشگاه دوسالانه سوم نقاشی جهان اسلام به نمایشگاه بین‌المللی جهان اسلام زمینه پیوند عمیق فرهنگ‌ها را جلوگاهی انسانی بخشیدند و اجتماعی را در ایران تکان دادند که چگونه اساتید بزرگ هنر زمان معاصر چین با احترام آثاری گرانقدر و برگرفته از مفاهیم معنایی کلمات قصار امام را به پیشگاه انسانی و رهبری او در نجات انسانها از استکبار به اهدا آورده‌اند و این باور، باوری عظیم‌الشان است و در شأن هنرمندی است که آگاهی او گواه شعور شهودی هنرمندانه اوست. این آثار در گنجینه نگارخانه مهر در مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی در سندی هنرمندانه از دریافت‌های معنایی قیام‌رهایی‌بخش امام عاشقان حفظ و نگهداری می‌شود تا در آینده‌ای نزدیک به موزه آستان حضرت امام مزین به معنای پیوند فرهنگ ملل باشد و نظام کوشش بزرگان از پیامبران و امام گرفته تا اندیشمندان، دانشمندان و هنرمندان همه در پیوستگی حلقه جستجوی حقیقت در پیوند تاریخی با حضرت امام، محققان راه «آن حضرت» باشند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

باور